

SAT-2B.313-1-L-10

WAYS OF DISCHARGE OF DEBTS IN PERSONAL INSOLVENCY PROCEEDINGS

Assist. Prof. Vladislav Ivanov, PhD

Department of Private Law Sciences

University of Ruse “Angel Kanchev”

Phone: 0887 113 200

E-mail: vrivanov@uni-ruse.bg

***Abstract:** In 2025 the Bulgarian Parliament enacted the much anticipated Act on insolvency proceedings of natural persons. By doing so Bulgaria finally has a regulation of a proceeding, which gives natural persons – debtors in distress, the opportunity by successfully completing it to receive discharge of their unpaid debts. The enactment of the Act was accompanied by serious debate on several controversial texts and doubts whether the Act shall be effectively applied in practice. The aim of this paper is to analyze the legal requirements in insolvency proceedings for the discharge of debts of natural persons and the ways such discharge can be achieved. In addition, proposals de lege ferenda for the improvement of the acting legislation shall be presented.*

***Keywords:** insolvency, natural person, debt, discharge.*

***JEL Codes:** L10, L11*

ВЪВЕДЕНИЕ

След дълго чакане и множество законопроекти през последните години в Държавен вестник брой № 54/04.07.2025г. бе обнародван Законът за несъстоятелността на физическите лица. Със закона най-накрая се създаде производство, имащо за цел да освободи добросъвестния длъжник от заплащане на неизплатени задължения към кредиторите. Целта на настоящия доклад е да бъдат разгледани уредените от законодателя начини за погасяване на задълженията на длъжника – ФЛ, и необходимите предпоставки за настъпването на тези правни последици.

ИЗЛОЖЕНИЕ

На първо място е важно да бъде изяснено спрямо кои лица се прилага Законът за несъстоятелността на физическите лица. Законодателят даяа отговор на този въпрос в чл. 2, ал. 1 от закона, като е възприел подхода да се посочи спрямо кои лица не намира приложение законът. Съгласно разпоредбата законът не се прилага по отношение на физическите лица, които упражняват търговска дейност като еднолични търговци или упражняват стопанска дейност, занаят или свободна професия като предприемачи, когато имат задължения, произтичащи от упражняваната дейност, занаят или професия. Щом от обхвата на закона са изключени физическите лица еднолични търговски и предприемачи, тогава това производство ще се прилага единствено към категорията физически лица, определяна в доктрината и съдебната практика като „потребители“.

Задълженията, които са довели до неплатежоспособността на длъжника, не трябва да произтичат от осъществявана търговска дейност или дейност като предприемач, а трябва да са поети от физическото лице с цел задоволяване на свои или на членове на семейството му жизнени потребности. Възможно е обаче конкретното физическо лице да изпитва трудности да изпълнява както задължения, свързани с упражнявана от него търговска или предприемаческа дейност, така и задължения, поети в лично качество. При това положение се поставя въпросът по кой ред следва да се развие производството по несъстоятелност за това лице. Отговор дава чл. 2, ал. 2 на закона – щом едновременно са налице предпоставките за откриване на производство по несъстоятелност по реда на Търговския закон и на Закона за несъстоятелността на физическите лица, производството ще се развие по реда на Търговския закон.

След като бъде открито производство по несъстоятелност за физическото лице законът предвижда 3 възможни хипотези, при които ще се стигне до погасяване на задълженията на добросъвестния длъжник. Това са: изпълнението на утвърден план за погасяване на задълженията; осребряването на секвестрируемото имущество на длъжника и разпределение на получените средства между кредиторите или след изтичането на три години от влизане в сила на решението за обявяване на длъжника в несъстоятелност по чл. 36, ал. 3. Посочените начини ще бъдат анализирани последователно с оглед хронологичното им развитие в хода на производството по несъстоятелност.

Изпълнение на утвърден план за погасяване

Първата хипотеза, при която ще се стигне до погасяване на задълженията на длъжника, е при утвърден план за погасяване. Самият план за погасяване, както и процедурата по приемането и утвърждаването му, имат доста сходства с оздравителното производство при несъстоятелността на търговец, но се наблюдават и някои различия, които следва да бъдат посочени.

Планът за погасяване в производството по несъстоятелност на физическо лице може да бъде предлаган или от самия длъжник, или от синдика. Съгласно чл. 32, ал. 2, т. 4 към молбата за откриване на производство по несъстоятелност длъжникът трябва да приложи план за погасяване на задълженията. Тук възниква въпросът доколко длъжникът би могъл да изготви такъв план, който да бъде приет от кредиторите му. Трудностите биха дошли от факта, че изготвянето на такъв план изисква добри икономически и юридически познания, а в общия случай длъжникът по този закон няма да притежава такива. Това от своя страна ще наложи нуждата от ангажиране на консултант, в частност на адвокат, който да подготви такъв план и другата изискуема от закона документация във връзка с откриването на производство по несъстоятелност, което би обременило с допълнителни разходи и без това изпитващия финансови трудности длъжник.

Законодателят е предоставил правото да се предлага план за погасяване и на синдика съгласно чл. 54, ал. 1, като длъжникът трябва да е изразил изричното си съгласие за това. Макар това отново да доведе до разходи за длъжника, тъй като на основание чл. 22, ал. 1, т.3 на синдика ще се дължи възнаграждение в размер на една минимална работна заплата, шансът такъв план да бъде приет от кредиторите е значително по-голям поради компетентността на синдика именно в тази сфера. Предлагането на план от синдика може да стане в срок до 1 месец от обявяването в Регистъра по несъстоятелността на решението за одобряване на списъка на приетите вземания. В този срок могат да бъдат внесени и корекции в първоначално предложения от длъжника план.

Законът предвижда и какво трябва да бъде съдържанието на плана за погасяване. Съгласно чл. 55 той съдържа размера и степента на удовлетворяване на вземанията, възникнали преди откриване на производството по несъстоятелност и включени в одобрения от съда списък, начина и времето за плащане, както и гаранции за изпълнение на тези вземания и на оспорените неприети вземания, както и необходимите действия и сделки за осъществяването на плана.

След като бъде предложен план за погасяване той трябва да бъде допуснат от съда по несъстоятелността до разглеждане от събранието на кредиторите. Съдът в този случай се произнася с определение. Важно уточнение е, че съдът при допускане на плана следи само за законосъобразност – дали е предложен от легитимирано лице в установения за това срок и с изискуемото съдържание. Съдът няма право да преценява целесъобразността на плана – доколко той би бил изпълним от длъжника. Тази преценка е предоставена на събранието на кредиторите. Участие в него могат да вземат само кредиторите с приети в производството по несъстоятелност вземания и тези, на които е предоставено право на глас. Ако планът бъде приет от събранието на кредиторите с изискуемото мнозинство от размера на вземанията, тогава съдът следва с решение да утвърди плана за погасяване. С това решение съгласно чл. 62 се стига и до прекратяване на производството по несъстоятелност.

След като производството по несъстоятелност е прекратено поради утвърден план за погасяване, длъжникът следва да изпълни предвиденото в плана, за да се стигне до погасяване на задълженията му към кредиторите. Съгласно чл. 97, ако длъжникът успее да изпълни плана в заложения срок, тогава задълженията, за които е предвидено пълно или частично опрощаване, се погасяват. По този начин ще се е постигнала целта на производството по несъстоятелност, а именно да доведе до погасяване на задълженията на добросъвестния длъжник.

Ако длъжникът не изпълни задълженията си по плана за погасяване, той ще стане недобросъвестен съгласно чл. 67 и преобразуващото действие на плана ще отпадне. Това от своя страна ще доведе до невъзможността длъжникът да се ползва от процедурата по несъстоятелност по този закон, тъй като е въведен принципът на еднократност на производството.

Осребряване на секвестрируемото имущество

При неуспешно развита се процедура по утвърждаване на план за погасяване съгласно чл. 68 съдът с решение ще обяви длъжника в несъстоятелност. Задължителна последица от това решение е началото на осребряването на имуществото, включено в масата на несъстоятелността, и разпределението на получените средства между кредиторите.

Масата на несъстоятелността на длъжника – физическо лице, включва всички имуществени права на длъжника, както и $\frac{1}{2}$ от вещите и правата върху вещи СИО. От нея са изключени обаче несеквестрируемото имущество, определено съгласно правилата на ГПК, и средствата за издръжка по чл. 12 от Закона за несъстоятелността на физическите лица, нужни на лицето.

Осребряването на масата на несъстоятелността се извършва от синдика след разрешение на съда. Субсидиарно за осребряването се прилагат правилата на Глава 46 от Търговския закон.

Разпределението на получените в резултат на осребряване средства отново се извършва въз основа на изготвени от синдика сметки за разпределение. И тук се наблюдават множество сходства с търговската несъстоятелност.

Осребряването и разпределението ще продължат докато всички кредитори са удовлетворени или масата на несъстоятелността се изчерпи с изключение на непродаваемите вещи. В последния случай ще трябва да се проведе заключително събрание на кредиторите, което да реши каква ще е съдбата на тези непродаваеми вещи.

Стигне ли се до една от двете хипотези – всички кредитори да са удовлетворени или масата на несъстоятелността да е изчерпана, тогава съдът с решение на основание чл. 86 ще прекрати производството. Ако са останали неудовлетворени кредитори, но длъжникът е заплатил разноските в производството по несъстоятелност и е добросъвестен, тогава на основание чл. 97, ал. 2 неизпълнените задължения на длъжника спрямо кредиторите му ще бъдат погасени с влизане в сила на решението на прекратяване на производството. По този начин отново ще се постигне целта на закона да се погасят задълженията на добросъвестния длъжник.

Погасяване на задълженията при недостатъчност на средствата

До третата възможност за погасяването на задълженията на длъжника се стига в хипотезата на постановено решение на основание чл. 36. В този случай длъжникът е подал молба за откриване на производство по несъстоятелност, но посоченото в молбата секвестрируемо имущество не е достатъчно за покриване на началните разноси в производството по несъстоятелност. При това положение съдът с решението си едновременно ще открие и спре производството по несъстоятелност. Също така ще задължи длъжника ежемесечно да уведомява съда за притежаваното имущество с цел при евентуално придобиване на имущество от длъжника да се стигне до възобновяване на производството.

Решението по чл. 36 се обявява в Регистъра по несъстоятелността и от този момент започва да тече 1-годишен срок, в който може производството да бъде възобновено. Основанието за възобновяване е удостоверяването, че е налице достатъчно имущество за покриване на началните разноси. Искането за възобновяване може да се направи или от длъжника, или от кредитор, който е предплатил нужната сума за разноските.

Ако не се поиска възобновяване в 1-годишния срок, тогава съдът с решение ще обяви длъжника в несъстоятелност и ще прекрати производството. От влизането в сила на това решение започва да тече нов срок, но този път 3-годишен, в който длъжникът ако не поиска възобновяване на производството поради налично имущество за покриване на началните разноси, ще се приложи правилото на чл. 98. Съгласно разпоредбата, ако длъжникът не е недобросъвестен и не е открито имущество, което не е било известно при прекратяване на производството, тогава вземанията на кредиторите, посочени в молбата за откриване на производството по несъстоятелност, ще се погасят.

Следва да се обърне внимание и на причините, поради които длъжник би искал възобновяване на производството в 3-годишния срок. Не са изключени случаите, в които длъжникът би се изкушил в този срок да не предприема никакви действия по уведомяване на съда и да укрие информация относно евентуалното придобиване на имущество. Законодателят е предотвратил възможността от такива злоупотреби чрез няколко правила. На първо място, такова поведение на длъжника би довело до неговата недобросъвестност съгласно чл. 9, ал. 2, т. 7, последно предложение. Тази недобросъвестност би била пречка за погасяването на задълженията към кредиторите, тъй като няма да е спазено изискването на чл. 98, т. 1.

Друг механизъм за предотвратяване на укриването на информация пред съда е възможността в производството по установяване на условията на погасяване (чл. 100 – чл. 103) кредитор да може да възрази, че не са налице тези условия, като докаже недобросъвестността на длъжника.

Тези правила могат да се определят като удачни превенции на евентуални злоупотреби при тази хипотеза на погасяване на задълженията на длъжника.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Приетият Закон за несъстоятелността на физическите лица като цяло е необходимо допълнение към действащото законодателство с цел защита на добросъвестните длъжници, които поради неблагоприятно стечение на обстоятелствата изпитват финансови затруднения. Възприетият от законодателя подход при създаването на уредбата да се заимстват текстове от търговската несъстоятелност без те да бъдат съобразени с особеното качество на длъжника, а именно „потребител“, би довел до предизвикателства пред правоприлагачите. Поради това първите години от прилагането на закона са от съществено значение в посока на това да се създаде практика по спорните въпроси, която да съответства на принципите и целите на закона. Това от своя страна ще доведе до подобряване на ефективността на производството и минимизиране на възможностите за злоупотреби от страна на длъжниците с опциите за погасяване на задълженията им във вреда на кредиторите.

REFERENCES

Act on insolvency proceedings of natural persons